

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2012, Volume: 7, Number: 2, Article Number: 2C0041

VOCATIONAL EDUCATION

Received: June 2011

Accepted: April 2012

Series : 2C

ISSN : 1308-7355

© 2010 www.newwsa.com

Hatice Şimşek Bekir

Hande Şahin

Hürrem Sinem Şanlı

Gazi University

shatice@gazi.edu.tr; handesahin@gazi.edu.tr

hurrem@gazi.edu.tr

Ankara-Turkey

**EĞİTİM FAKÜLTESİ'NDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN
BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ**

ÖZET

Bu araştırmada; Gazi Üniversitesi'ne bağlı Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin tükenmişlik düzeyleri ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre aralarında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma Gazi Üniversitesi'ne bağlı Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 332'si birinci sınıf, 293'ü dördüncü sınıf olmak üzere toplam 625 öğrenci ile yürütülmüştür. Toplanan verilerin analizinde frekans, yüzde ve ortalamalar arası farkın anlamlılığını test etmek üzere "t" testi ve çoklu değişkenlerde varyans analizi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğretmen adayının %31.5'inin tükenmişlik tehlikesi belirlenmiştir. Öğrencilerin tükenmişlikleri sınıf, aylık harcamalarda ve sosyal yaşantıyı karşılamada güçlük çekme durumu, okunan bölümünün tekrar seçilme durumu, bölüm, yaş ve bölüm öğrencisi olmaktan memnun olma değişkenlerine göre farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Fakültesi, Üniversite Öğrencisi, Tükenme, Tükenmişlik Düzeyi, Tükenmişlik Ölçeği.

**STUDY OF THE LEVEL OF BURNOUT OF THE STUDENTS STUDYING IN FACULTY OF
EDUCATION ACCORDING TO SOME VARIABLES**

ABSTRACT

In this research; level of burnout of the students studying in Industrial Arts Education Faculty of Gazi University and whether they have any differences among them according to some variables of their level of burnout. The research was made with a total of 625 students, 332 of them being freshmen and 293 of them being senior students getting their education in Faculty of Industrial Arts Education at Gazi University. As a result of the analyses, it is determined that there is danger of burnout in 31.5% of the teacher candidates. Burnout of the students shows difference according to the variables like class, monthly spending and difficulty in meeting social life, re-selecting the division of study, division, age and satisfaction of being division student.

Keywords: Faculty of Education, University Student, Exhaustion, Level of Burnout, The Burnout Measure

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Tükenmişlik kavramı ilk kez 1974 yılında Herbert Freudenberger tarafından ortaya konulmuştur [1]. Bilimsel bir kavram olarak gelişmesi ise Maslach ve arkadaşları ile Cherniss'in çalışmalarına dayanmaktadır [2]. Maslach ve arkadaşları tarafından kullanılan üç boyutlu tükenmişlik kavramı, günümüzde tükenmişliğin en yaygın ve en çok kabul gören tanımıdır [3]. Maslach, tükenmişlik kavramını; duygusal tükenme (emotional exhaustion), duyarsızlaşma (depersonalization, cynicism) ve kişisel başarıya ilişkin duyguları (personal accomplishment, self efficacy) kategorize eden üç ayrı boyutta ele almaktadır [4 ve 5]. Bu tanıma göre tükenmişlik, insanlara hizmet veren mesleklerde çalışan bireylerde gözlenen ve belirtileri duygusal tükenme (emotional exhaustion), hizmet verilen kişilere karşı duyarsızlık (depersonalization) ve kişisel başarı duygusunun azalması (reduced personal accomplishment) ile ortaya çıkan bir durumdur [6 ve 7].

Tükenmişlik; fiziksel, duygusal ve zihinsel bulgu ve belirtiler içerir. Fiziksel tükenmişlik belirtileri; kronik yorgunluk, güçsüzlük, enerji kaybı, yıpranma, hastalıklara daha hassas olma, sık baş ağrıları, bulantı, kas krampları, bel ağrısı, uyku bozuklukları gibi değişik sorun ve yakınmaları içerir. Duygusal tükenmişlik bulguları; depresif duygulanım, desteksiz güvensiz hissetme, evde gerilim ve tartışma artışı, kızgınlık, sabırsızlık, huzursuzluk gibi negatif duygulanımlarda artış, nezaket, saygı ve arkadaşlık gibi pozitif duygulanımlarda azalma içermektedir. Zihinsel tükenmişlik bulguları; doyumsuzluk, sürekli gerginlik, kararsızlık, ümitsizlik, kendine, işine ve genel olarak yaşama karşı negatif tutumlar içerebilir. Sonuçta işi bırakma, savaşklama gibi davranışlar görülebilir [6 ve 8].

Kalkınmanın sürükleyici etmenlerinin en önemli olanı, insan gücünün eğitim yoluyla en geniş ölçüde değerlendirilerek kalkınmanın hizmetine verilmesidir. Bu nedenle görevleri, sorunları bilimsel yolla çözümlenecek yapıcı insan gücünü yetiştirmek olan üniversiteler, her ülkede olduğu gibi, ülkemizde de toplumsal yaşamı en çok etkileyen kurumların başında gelmektedir. Özellikle öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına, bu konuda daha büyük görevler düşmektedir. Ülkemizde üniversitelerde okumaya hak kazananların tespitinde uygulanan sistem daha yetenekli ve en iyiyi seçme yönündedir [9]. Amaç, benzer niteliklere sahip öğrencilerin üniversiteye kabullerinin yanı sıra bu öğrencilerin beden sağlığı ile birlikte ruh sağlığına da gereken önemin verilmesinin sağlanması olmalıdır.

Özellikle erişkinliğe geçiş yıllarında bulunan üniversite öğrencilerinin ilişkilerinin çok hızlı değişim gösterdiği bilinmektedir. Üniversitede okuma şansı elde edenler, üniversiteyi kazanma sevincinin yanı sıra; aileden ayrılma, yeni çevre ve arkadaş edinme, yalnız kalma korkusu, ekonomik güçlükler, yurt hayatına alışma, gelecekteki mesleği ve çalışma hayatı ile ilgili kaygı gibi birçok sorunla da yüz yüze kalmaktadır. Bu sosyal, kültürel ve ekonomik değişiklik gençleri ruhsal açıdan olumsuz etkileyebilmektedir [10]. Üniversite öğrencilerinin giderek sorunlu oldukları ve ruhsal belirtilerin yoğun olarak yaşandığı araştırmalarda da belirtilmektedir [11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18].

Üniversitede öğrenim gören öğrenciler, öğrenim gördükleri bölümü sevmeme, ağır ve fazla ders yükü, gelir düzeyindeki düşüklük, müfredatın karışık olması, öğrenciyi değerlendirme yöntemlerindeki uygunsuzluk, mezun olamama korkusu, gelecek ile ilgili düşünme, atamalarda belirsizlik, fakültelerin kapatılması, araştırmaların desteklenmemesi gibi etmenlerden dolayı tükenmişlik kavramı ile daha çok karşı karşıya kalabilmektedir. Öğretmen adayları öğrenimlerine devam ettikleri sırada, asıl öğretmen olarak görevlerine başlamadan pek çok olumsuzluk ile karşılaşabilmekte, mesleklerinden ve çalışma ortamından soğuyabilmektedirler. Bu olumsuzluklar üniversite öğrencisi öğretmen adaylarının stres yaşamalarına ve tükenmişlik sendromu ile karşı karşıya kalmalarına yol açmaktadır [18]. Tükenmişlik yaşayan öğrenciler okuldan ayrılmayı tercih edebilmekte, okumaya devam edenlerde ise hoşnutsuzluk, ilgisizlik, can sıkıntısı, çalışmama isteği görülebilmektedir. Öte yandan tükenmişlik içindeki kişi, kişisel çatışmalar ve görevlerini yapmama gibi sebeplerle arkadaşlarını da olumsuz etkileyebilmektedir.

Tükenmişlik insanlarla yüz yüze ilişki içinde olan meslek çalışanlarında oldukça sık rastlanan bir durum olduğundan, eğitim alanında çalışan kişiler tükenmişlik riski taşıyan gruplardan biridir. Eğitim alanındaki tükenmişlik araştırmalarının çoğu öğretmenler ve üniversite öğretim elemanları üzerinde yürütülmüş olup [6, 7, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 ve 29], özellikle kapatılan bir Fakülte'de öğrenim gören üniversite öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerini inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Eğitimin niteliği açısından Eğitim Fakülteleri'nde öğrenim gören öğrencilerde tükenmişlikle ilişkili olan değişkenlerin belirlenmesi son derece önemlidir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu konudaki araştırmaların artırılması, toplumun nitelikli insan gücünü yetiştirecek olan eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin daha etkili ve verimli olmalarının sağlanması açısından önemlidir. Bu nedenle bu araştırma; Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin tükenmişlik düzeyleri ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür.

3. YÖNTEM (METHOD)

- **Örneklem:** 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 332 birinci sınıf ve 293 ikinci sınıf olmak üzere toplam 625 öğrenci araştırmanın örneklem grubuna alınmıştır. Araştırmanın yürütülmesinde tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir [30,31].

- **Veri Toplama Araçları:** Araştırmada bağımlı değişkene ilişkin verilerin toplanmasında Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu kullanılmıştır. Ele alınan bağımsız değişkenleri belirlemek için araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.
- **Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu:** Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu, Pines (2005) tarafından geliştirilmiş ve 1 (Hiç) ile 7 (Daima) arasında yanıt seçenekleri olan 10 maddeden oluşmaktadır [32]. Faktör analizi çalışmasında maddelerin toplam varyansın %64.8'ini açıklayan üç faktörde toplandığını ancak aracın tek boyutlu olarak değerlendirilebileceğini göstermiştir. Farklı etnik köken, meslek ve öğrenci gruplarından elde edilen verilerle bulunan ölçeğin iç tutarlık katsayıları .85 ile .92 arasında değişmektedir. Üç ay ara ile öğrenci grubunda test-tekrar test katsayısı ise .74'tür. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Tümkaya ve arkadaşları (2009) tarafından bu çalışmanın örneklemindeki öğrenciler üzerinde yapılmıştır[17]. Toplanan verilerle önce açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analizde KMO= .91 ve $\chi^2= 1308.33$ ($p < 0.0001$) değerleri elde edilmiştir. Bu değerler, toplanan verilerin faktör analizi çalışmasının yapılmasına olanak verdiğini göstermektedir. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) sonucunda öz değeri 1.00'dan büyük olan sadece bir faktör ortaya çıkmıştır. Maddelerin ortak varyans değerlerinin ise .29 ile .75 arasında değiştiği görülmüştür. Bu faktörün öz değeri 5.59, varyansın da % 55.92'sini açıklamaktadır. Ölçekte yer alan 10 madde söz konusu faktöre .54 ile .87 arasında değişen değerler ile yüklenmişlerdir. Bu analiz sonucuna göre doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmış ve benzer şekilde bu faktörün öz değeri (5.59) ve varyansı açıklama yüzdesi (55.92) değişmemiştir. Ancak maddelerin ortak varyans değerlerinin .24 ile .75 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin güvenilirliğine Cronbach Alfa ve test-tekrar test teknikleriyle bakılmıştır. İç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .91 ve dört hafta ara ile yapılan test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .70 olarak hesaplanmıştır. Tükenmişlik puanı 10 maddeye verilen cevaplar toplanıp 10'a bölünmesiyle bulunmaktadır. Elde edilen puan 2.4 veya altındaysa tükenmişlik derecesinin düşük; 2.5 ile 3.4 arasındaysa tükenmişlik tehlikesinin olduğunu; 3.5 ile 4.4 arasında ise tükenmişlik yaşandığını; 4.5 ile 5.4 arasında ise ciddi tükenmişlik problemi olduğu; 5.5 ve üstü puan ise en kısa zamanda profesyonel yardım alınması gerektiğini göstermektedir.
- **Kişisel Bilgi Formu:** Araştırma örnekleminin tükenmişlik düzeylerinin, bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterebileceğinden hareketle, kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formu, araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Formda; araştırmaya katılan öğrencilerin bölümü, sınıfı, cinsiyeti, yaşı, baba öğrenim düzeyi, anne öğrenim düzeyi, ailenin aylık gelir düzeyi, kendi aylık gelir düzeyi, mezun olunan lise türü, okunan bölümü tercih sırası, genel not ortalaması, barınma yeri, aylık harcamalarda ve sosyal yaşantıyı karşılamada güçlük çekme durumu,

şu anda en çok düşünülen ve can sıkıcı durum, bölüm öğrencisi olmaktan memnun olma durumu, yeniden seçme şansı olsa aynı bölümün seçilme durumu, seçilmeme nedeni ve gelecekle ilgili düşünceleri belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

- **Verilerin Toplanması ve Analizi:** Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; 2009-2010 eğitim- öğretim yılının bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Anketlerden toplanan verilerin çözümlenmesine geçilmeden önce, veriler işlenmeye hazır hale getirilerek kodlanmıştır. Bilgiler işlenmek üzere veri işleme ortamına aktarılmış, gerekli kontroller yapılarak veriler çözümlenmeye hazır hale getirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler, SPSS 15.0 programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde ve ortalamalar arası farkın anlamlılığını test etmek üzere "t" testi ve çoklu değişkenlerde varyans analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSION)

Bu bölümde verilerin istatistikî tekniklerle çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgulara ve ilgili yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin tükenmişlik düzeylerine göre dağılımı
(Table 1. Distribution of the students according to the level of burnout)

Tükenmişlik Düzeyi	f	%
Çok Düşük	124	19.8
Tehlike Var	197	31.5
Tükenmişlik Yaşıyor	161	25.8
Ciddi Tükenmişlik	94	15.1
Profesyonel Yardım	49	7.8
Toplam	625	100.0

Araştırmaya alınan öğrencilerin %31,5'inin tükenmişlik tehlikesi yaşadığı, %25,8'inin tükenmişlik yaşadığı, %19,8'inin tükenmişlik düzeylerinin çok düşük olduğu ve %15,1'inin ciddi düzeyde tükenmişlik yaşadığı, %7,8'inin profesyonel yardım alması gerektiği belirlenmiştir. Nitekim Tümkaya ve Çavuşoğlu'nun (2010) çalışması da bu bulguyu destekler niteliktedir[18]. Dyrbye ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında ise düşük derecede duygusal tükenme (%37,5) ve duyarsızlaşma (%52,0) yaşayanlar önde gelmektedir[33].

Tablo 2. Öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre dağılımı (n=625)
(Table 2. Distribution of the students according to various variable)

Değişken	Gruplar	f	%
Bölüm	Aile ve Tüketici	155	24.8
	Bilgisayar Eğitimi	128	20.4
	Endüstriyel Teknoloji	187	39.9
	İşletme Eğitimi	155	24.8
Sınıf	1	332	53.1
	4+	293	46.9
Cinsiyet	Kız	310	49.6
	Erkek	315	50.4
Yaş	17-18	27	4.3
	19-20	204	32.6
	21-22	154	24.7
	23-24	174	27.8
	25+	66	10.6
Babanın Öğrenim Düzeyi	Okur-yazar	31	5.0
	İlkokul	275	44.0
	Ortaokul	107	17.1
	Lise	140	22.4
	Üniversite	72	11.5
Annenin Öğrenim Düzeyi	Okur-yazar	108	17.3
	İlkokul	361	57.8
	Ortaokul	76	12.2
	Lise	63	10.1
	Üniversite	17	2.6
Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	0-500 TL	85	13.6
	501-1000 TL	244	39.0
	1001-1500 TL	171	27.4
	1501-2000 TL	88	14.1
	2001 TL ve üstü	37	5.9
Kendi Aylık Gelir Düzeyi	100 TL ve altı	88	14.1
	101-200 TL	186	29.8
	201-300 TL	144	23.0
	301-400 TL	97	15.5
	401-500 TL	61	9.8
	501 TL ve üstü	49	7.8
Mezun Olunan Lise Türü	Genel	20	3.2
	Anadolu	50	8.0
	Meslek	544	87.0
	Teknik lise	11	1.8
Okunan Bölümü Tercih Sırası	1-5	499	79.8
	6-10	53	8.5
	11 ve üstü	73	11.7
Genel Not Ortalaması	2.00 altı	76	12.2
	2.00-2.49	180	28.8
	2.50-2.99	248	39.7
	3.00-3.49	93	14.8

	3.50-4.00	28	4.5
Barınma Yeri	Aile/yakınlar	117	18.7
	Yurt	208	33.3
	Arkadaşlar ile evde	282	45.1
	Yalnız evde	18	2.9
Aylık Harcamalarda ve	Evet	440	70.4
	Hayır	185	29.6
Şu Anda En Çok Düşünülen ve Can Sıkan Durum	KPSS	225	36.0
	Atamalarda belirsizlik	244	39.0
	Fakültenin kapatılması	133	21.3
	Dersler	13	2.1
	Mezun olamama korkusu	10	1.6
Bölüm Öğrencisi Olmaktan Memnun Olma Durumu	Hiç memnun değil	108	17.3
	Memnun değil	94	15.0
	Kararsız	157	25.1
	Memnun	218	34.9
Bölümü Yeniden Seçme Durumu	Çok memnun	48	7.7
	Evet	339	54.2
Seçilmeme Nedeni (n=286)	Hayır	286	45.8
	Başka bir bölümün okunmak	98	34.3
	Bölümü sevmemek	50	17.5
	Atama sorununun olması	38	13.3
	Kişiyeye birşey	32	11.2
	Müfredatın karışık olması	32	11.2
	Fakültenin kapatılması	19	6.6
	Bölümün çok ağır olması	17	5.9
Gelecek İle İlgili Düşünceler	Kaygılı	298	47.7
	Ümitli	241	38.6
	Parlak	52	8.3
	Düşünülmüyor	34	5.4
Toplam		625	100.0

Tablo 2'ye göre; araştırmaya alınan öğrencilerin %39.9'u Endüstriyel Teknoloji, %24.8'i Aile ve Tüketici Bilimleri Eğitimi, %24.8'i İşletme Eğitimi ve %20.4'ü Bilgisayar Eğitimi Bölümü'nde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin yarısından biraz fazlası (%53.1) birinci sınıf, %46.9'u dördüncü sınıf öğrencisi olup % 50.4'ü erkek, %49.6'sı ise kız öğrencidir. Öğrenciler arasında "19-20" yaş grubunda (%32.6) bulunanlar, baba (%44.0) ve annesi (%57.8) ilkokul mezunu olanlar ilk sırada yer almaktadır. Ailesinin aylık geliri "501-1000 TL" (%39.0), kendi aylık geliri ise "101-200 TL" (%29.8) arasında olanlar önde gelmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrenciler arasında meslek lisesi mezunu (%87.0), okunan bölümü tercih sırası 1-5 (%79.8), genel not ortalaması "2.50-2.99" arasında (%39.7) olanlar, arkadaşları ile evde kalanlar (%45.1), aylık harcamalarında ve sosyal yaşantısını karşılamada güçlük çekenler (%70.4), şu anda en çok düşünülen ve can sıkan olayın atamalarda belirsizlik olduğunu belirtenler (%39.0), bölüm öğrencisi olmaktan memnun olanlar (%34.9), bölümü yeniden seçmek istediklerini bildirenler (%54.2), seçilmeme nedenleri arasında başka bir bölümde

okumak istediğini söyleyenler (%34.3) ve gelecekle ilgili kaygılı olanlar (%47.7) önde gelmektedir.

Tablo 3. Tükenmişlik ölçeği puanlarının çeşitli değişkenlere göre t-testi sonuçları
(Table 3. T-test results related to the levels of burnout and various variable)

Değişkenler	Grup	n	\bar{X}	S	sd	t	p
Sınıf	1	332	2.45	1.11	623	3.37	.001*
	4	293	2.76	1.25			
Cinsiyet	Kız	310	2.67	1.19	623	1.52	.130
	Erkek	315	2.52	1.18			
Aylık Harcamalarda ve Sosyal Yaşantıyı Karşılılamada Güçlük Çekme Durumu	Evet	440	2.75	1.20	623	4.97	.000*
	Hayır	185	2.24	1.07			
Okunan Bölümün Tekrar Seçilme Durumu	Evet	339	2.37	1.07	623	5.3	.000*
	Hayır	286	2.86	1.26			

p<0.01

p<0.05

Tablo 3'te öğrencilerin tükenmişlik ölçeği puanları ile çeşitli değişkenler arasında fark olup olmadığına bakılmıştır. Buna göre öğrencilerin okudukları sınıf (t=3.37), aylık harcamalarda ve sosyal yaşantıyı karşılılamada güçlük çekme durumu (t=4.97) ve okunan bölümün tekrar seçilme durumu (t=5.3) ile ölçek puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (p<0.01). Araştırmaya alınan öğrenciler arasında dördüncü sınıfta olanların ölçek puanları (\bar{X} =2.76), birinci sınıfa giden öğrencilerin ölçek puanlarından (\bar{X} =2.45) yüksek bulunmuştur. Dyrbye ve arkadaşlarının (2006) Amerika'da tıp öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada ise araştırmaya alınan öğrenciler arasında en fazla tükenmişlik yaşayanların 2.sınıf öğrencileri olduğu belirlenmiştir[33]. Bu çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinin tükenmişlik ölçek puanlarının yüksek çıkmasının nedeni fakültenin kapatılmasından dolayı öğrencilerin atamalarındaki belirsizlik ve gelecek kaygılarından kaynaklanmış olabilir.

Aylık harcamalarında ve sosyal yaşantıyı karşılılamada güçlük çekenlerin ölçek puanları (\bar{X} =2.75), çekmeyenlerden (\bar{X} =2.24), okunan bölümü tekrar seçmek istemeyenlerin ölçek puanları ise (\bar{X} =2.86) seçmek isteyenlerin ölçek puanlarından (\bar{X} =2.37) yüksek çıkmıştır. Buna göre aylık harcamalarında ve sosyal yaşantıyı karşılılamada güçlük çekenlerin ve okunan bölümü tekrar seçmek istemeyenlerin daha fazla tükenmişlik yaşadıklarını söyleyebiliriz.

Öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatürde tükenmişlik puanları üzerinde cinsiyet faktörünün etkisine ilişkin elde edilen çalışma sonuçları farklılık gösterebilmektedir. Bazı çalışmalarda kadınlardaki tükenmişliğin erkeklerden daha fazla olduğu bildirilirken [4,18,23,34-

40], bazılarında ise tersi bir sonuç bulunmuştur[16,27,41]. Bu durumda öğrencilerin tükenmişlik yaşamalarında cinsiyet güçlü bir etken olarak görülmektedir.

Tablo 4. Üniversite öğrencilerinin bazı değişken gruplarına göre tükenmişlik ölçeğinden aldıkları puanların ortalama, standart sapma, varyans analizi, Tukey ve Dunnet C testi sonuçları
 (Table 4. Mean, Standard deviation, Tukey, Dunnet C Test results of burnout scale scores of students according to some variable)

	Alt Kategoriler	n	\bar{X}	Ss	KT	KO	SD	F	p	Tukey/Dunnet C
Bölüm	Aile ve Tüketici	155	2.59	1.17	Gruplararası: 18.001	6.000	3	4.320	.005	3-4*
	Bilgisayar Eğitimi	128	2.63	1.25	Gruplarıçi: 862.585	1.389	621			
	Endüstriyel Teknoloji	187	2.38	1.06	Toplam: 880.586		624			
	İşletme Eğitimi	155	2.84	1.25						
Yaş	17-18	27	2.59	1.08	Gruplararası: 14.691	3.673	4	2.630	.034	2-4*
	19-20	204	2.44	1.12	Gruplarıçi: 865.894	1.397	620			
	21-22	154	2.59	1.19	Toplam: 880.586		624			
	23-24	174	2.82	1.27						
	25+	66	2.50	1.14						
Baba öğrenim düzeyi	Okur-yazar	31	2.23	.96	Gruplararası: 5.089	1.272	4	.901	.463	
	İlkokul	275	2.61	1.16	Gruplarıçi: 875.496	1.412	620			
	Ortaokul	107	2.65	1.27	Toplam: 880.586		624			
	Lise	140	2.57	1.23						
	Üniversite	72	2.67	1.19						
Anne öğrenim düzeyi	Okur-yazar	108	2.42	1.16	Gruplararası: 7.051	1.763	4	1.251	.288	
	İlkokul	361	2.66	1.19	Gruplarıçi: 873.535	1.409	620			
	Ortaokul	76	2.50	1.16	Toplam: 880.586		624			
	Lise	63	2.57	1.28						
	Üniversite	17	2.88	.99						
Ailenin aylık gelir düzeyi	0-500 TL	85	2.51	1.14	Gruplararası: 2.736	.684	4	.483	.748	
	501-100 TL	244	2.67	1.21	Gruplarıçi: 877.850	1.416	620			
	1001-1500 TL	171	2.56	1.19	Toplam: 880.586		624			
	1501-2000 TL	88	2.52	1.21						
	2001+ TL	37	2.65	1.14						
Kendi aylık gelir düzeyi	100 TL ve altı	88	2.72	1.25	Gruplararası: 13.154	2.631	5	1.877	.096	
	101-200 TL	186	2.61	1.87	Gruplarıçi: 867.432	1.401	619			
	201-300 TL	144	2.53	1.16	Toplam: 880.586		624			
	301-400 TL	97	2.81	1.13						
	401-500 TL	61	2.31	1.26						

	501 TL ve üstü	49	2.41	1.12						
Mezun Olunan Lise Türü	Genel	20	2.85	1.27	Gruplarasası: 3.143	1.048	3	.741	.528	
	Anadolu	50	2.44	1.18	Gruplariçi: 877.443	1.413	621			
	Meslek	544	2.60	1.19	Toplam: 880.586		624			
	Teknik lise	11	2.36	1.03						
Okunan Bölümü Tercih Sırası	1-5	499	2.57	1.18	Gruplarasası: 3.757	1.879	2	1.333	.265	
	6-10	53	2.85	1.20	Gruplariçi: 876.828	1.410	622			
	11 ve üstü	73	2.59	1.25	Toplam: 880.586		624			
Genel Not Ortalaması	2.00 altı	76	2.63	1.26	Gruplarasası: 8.402	2.100	4	1.493	.203	
	2.00-2.49	180	2.62	1.19	Gruplariçi: 872.184	1.407	620			
	2.50-2.99	248	2.50	1.11	Toplam: 880.586		624			
	3.00-3.49	93	2.66	1.26						
	3.50-4.00	28	3.04	1.35						
Barınma Yeri	Aile/yakınlar	117	2.73	1.26	Gruplarasası: 8.469	2.823	3	2.010	.111	
	Yurt	208	2.66	1.20	Gruplariçi: 872.116	1.404	621			
	Arkadaşlar ile evde	282	2.52	1.16	Toplam: 880.586		624			
	Yalnız evde	18	2.11	.96						
Şu anda en çok düşünülen ve can sıkıcı durum	KPSS	225	2.65	1.28	Gruplarasası: 2.090	.522	4	.369	.831	
	Atamalarda belirsizlik	244	2.59	1.10	Gruplariçi: 878.496	1.417	620			
	Fakültenin kapatılması	133	2.51	1.19	Toplam: 880.586		624			
	Dersler	13	2.77	1.30						
	Mezun olamama	10	2.50	1.18						
Bölüm Öğrencisi Olmaktan Memnun Olma Durumu	Hiç memnun değil	108	3.30	1.27	Gruplarasası: 109.345	27.336	4	21.976	.000	1-2*
	Memnun değil	94	2.74	1.22	Gruplariçi: 771.241	1.244	620			1-3*
	Kararsız	157	2.76	1.05	Toplam: 880.586		624			1-4*
	Memnun	218	2.16	1.01						1-5*
	Çok memnun	48	2.17	1.19						2-4*
Gelecek ile ilgili Düşünceler	Kaygılı	298	3.04	1.18	Gruplarasası: 118.173	39.391	3	32.085	.000	2-5*
	Ümitli	241	2.21	.99	Gruplariçi: 762.413	1.228	621			3-4*
	Parlak	52	1.92	1.17	Toplam: 880.586		624			3-5*
	Düşünülmüyor	34	2.50	1.16						

p<0.01 p<0.05

Tablo 4 incelendiğinde; öğrencilerin okudukları bölüm ile tükenmişlik ölçeği puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır, F (3,621)= 4.320, p<0.05. Başka bir deyişle, öğrencilerin tükenmişlik

ölçeğinden aldıkları puanlar okudukları bölüme göre değişmektedir. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre, İşletme Eğitimi Bölümü'nde okuyan öğrencilerin ölçek puanlarının ($\bar{X}=2.84$) Endüstriyel Teknoloji Eğitimi Bölümü'nde okuyan öğrencilerin ölçek puanlarından ($\bar{X}=2.38$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Diğer gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin yaşı ile tükenmişlik ölçeği puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır, $F(4, 620) = 2.630$, $p < 0.05$. Başka bir deyişle, öğrencilerin tükenmişlik ölçeğinden aldıkları puanlar yaşlarına göre değişmektedir. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Dunnett C testinin sonuçlarına göre, "23-24" yaş grubunda olan öğrencilerin ölçek puanlarının ($\bar{X}=2.82$) "19-20" yaş grubunda olan öğrencilerin ölçek puanlarından ($\bar{X}=2.44$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Diğer gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Buna göre tükenmişlik meslek hayatına başlamaya az kalmış öğrenciler için daha büyük bir risk olarak görülmektedir. Bu durum öğrencilerin öğrenim sürecinin uzamasından, fakültenin kapatılması ve atamalardaki belirsizlikten kaynaklanmış olabilir. Literatürde de yaşın tükenmişlikle ilişkili olduğu belirtilmektedir[13]. Nitekim Dolunay ve Piyal'ın (2003), Avşaroğlu ve arkadaşlarının (2005), Cemaloğlu ve Şahin'in (2007) çalışmalarında da araştırmaya alınan öğretmenlerin yaşı ile tükenmişlik ölçek puanları arasında fark olduğu tespit edilmiştir. [36, 39 ve 42]. Söz konusu çalışmalarda elde edilen sonuçlar, bu araştırmadaki bulguyu destekler niteliktedir.

Ayrıca öğrencilerin bölüm öğrencisi olmaktan memnun olma durumları ile tükenmişlik ölçeği puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır, $F(4, 620) = 21.976$, $p < 0.01$. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre, bölüm öğrencisi olmaktan hiç memnun olmayan öğrencilerin ölçek puanlarının ($\bar{X}=3.30$), memnun olmayan ($\bar{X}=2.74$), kararsız ($\bar{X}=2.76$), memnun ($\bar{X}=2.16$) ve çok memnun ($\bar{X}=2.17$) olan öğrencilerin ölçek puanlarından yüksek olduğu, memnun olmayan ($\bar{X}=2.74$) ve kararsız ($\bar{X}=2.76$) olan öğrencilerin ölçek puanlarının ise memnun ($\bar{X}=2.16$) ve çok memnun ($\bar{X}=2.17$) olan öğrencilerin ölçek puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum öğrencilerin okudukları bölüme bakış açılarının genellikle olumsuz olduğunun bir göstergesidir.

Öğrencinin öğrenim görmekte olduğu üniversiteye yönelik memnuniyeti temelde çok boyutlu bir olgudur. Bu olgu; eğitim kalitesi, fiziki mekanlar, sunulan uygulama olanakları, sosyal, kültürel ve sportif olanaklar, öğrencinin bireysel özellikleri gibi farklı boyutları da içeren bir yaklaşımla incelenebilir.

Öğrencilerin gelecek ile ilgili düşünceleri ile tükenmişlik ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuş ($p < 0.01$), ancak birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan

Dunnet C testi sonucuna göre gruplararası herhangi bir fark bulunamamıştır.

Araştırmaya alınan öğrencilerin baba ve anne öğrenim düzeyleri, ailelerinin aylık gelir düzeyi, kendi aylık gelir düzeyleri, mezun oldukları lise türü, okudukları bölümü tercih sırası, genel not ortalaması, barınma yeri, şu anda en çok düşünülen ve can sıkılan durum ile ölçek puanları arasında fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Nitekim Tümkaya ve Çavuşoğlu'nun (2010) çalışmalarında da öğrencilerin mezun olunan lise türü, okunan bölümü tercih sırası, genel not ortalaması ve barınma yeri ile tükenmişlik ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır[18].

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Araştırma sonucunda;

- Öğrenciler arasında tükenmişlik tehlikesi yaşayanlar önde gelmekte, bunu sırasıyla tükenmişlik yaşayanlar ve tükenmişlik düzeyi çok düşük olanlar izlemektedir.
- Dördüncü sınıfta okuyanların birinci sınıfta okuyanlara göre, aylık harcamalarında ve sosyal yaşantıyı karşılamada güçlük çekenlerin çekmeyenlere göre ve okuduğu bölümü tekrar seçmek istemeyenlerin tekrar seçmek isteyenlere göre tükenmişlik düzeyleri daha yüksektir.
- Öğrencilerin tükenmişlik düzeyi ile bölüm, yaş ve bölüm öğrencisi olmaktan memnuniyet durumları arasında anlamlı ilişkiler belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre;

- Öğrencilerin tükenmişlik düzeyini, tükenmişlikleri ile ilgili faktörleri belirlemeye yönelik araştırmalar yapılması ve önlemler alınması,
- Öğrencilerin memnuniyetini etkileyen tüm değişkenlerin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapılması ve önlemler alınması,
- Türkiye genelinde daha geniş örneklem üzerinde çalışmanın yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Freudenberger, H.J., (1974). Staff burn-out. Journal of Social Issues Cilt:30, Sayı:1, ss: 159-165.
2. Yıldırım, F., (1996). Banka çalışanlarında iş doyum ve algılanan rol çatışması ile tükenmişlik arasındaki ilişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
3. Sılığ, A., (2003). Banka çalışanlarının tükenmişlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
4. Ergin, C. (1992). Doktor ve hemşirelerde tükenmişlik ve maslach tükenmişlik ölçeğinin uyarlanması. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Ankara: Hacettepe Üniversitesi VII. Ulusal

- Psikoloji Kongresi Düzenleme Kurulu ve Türk Psikologlar Derneği Yayını.
5. Maslach, C., Schaufeli, W.B., and Leiter, M.P., (2001). Job burnout. *Annu Rev. Psychol.* Sayı:52, ss: 397-422.
 6. Ersoy, A. ve Utku Demirel, B., (2005). Konaklama işletmeleri muhasebe müdürlerinde tükenmişlik sendromu. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* Sayı:26, ss:43-50.
 7. Gündüz, B., (2005). İlköğretim öğretmenlerinde tükenmişlik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt:1, Sayı:1, ss: 152-166.
 8. Kan, Ü.D., (2008). Bir grup okul öncesi öğretmeninde tükenmişlik durumunun incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt:16, sayı: 2, ss: 431-438.
 9. Özgüven, İ.E., (1980). Bir meslek seçme süreci olarak üniversiteye girişi etkileyen faktörler. *Eğitimde Rehberlik Araştırmaları*, s.41-47. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Araştırmaları Merkezi.
 10. Özdel, L., Bostancı, M., Özdel, M. ve Oğuzhanoğlu, N.K., (2002). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* Sayı:3, ss: 155-161.
 11. Aker, S., Dündar, D. ve Peşken, Y., (2004). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi uzmanlık öğrencilerinde tükenmişlik düzeyleri ve benlik saygısı. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi* Cilt:12, Sayı: 4, ss: 295-306.
 12. Aylaz, R., Kaya, B., Dere, N., Karaca, Z. ve Bal, Y., (2007). Sağlık Yüksek Okulu öğrencileri arasındaki depresyon sıklığı ve ilişkili etkenler. *Anatolian Journal of Psychiatry* Cilt:8, ss: 46-51.
 13. Gold, Y., Robert, A.R., and Wright, C.R., (1991). The relationship of scores on the educational survey: a modified version of the Maslach burnout inventory, the three teaching related variables for a sample of 132. *Beginning Teachers. Educational and Psychological Measurement*, Sayı:51, ss: 429-438.
 14. Leong, F.T., Mallinckrodt, B. and Kralj, M.M., (1990). Cross-cultural variations in stress and adjustment among Asian and Caucasian graduate students. *Journal of Multicultural Counseling and Developments*, Sayı:18, ss:19-28.
 15. Schaufeli, W.B., Martinez, İ.M., Pinto, A.M., Salanova, M., and Bakker, A.B., (2002). Burnout and engagement in university students a cross-national study. *Cross-Cultural Psychology* Cilt:33, Sayı: 5, ss: 464-481.
 16. Tümkaya, S., (1996). Öğretmenlerdeki tükenmişlik, görülen psikolojik belirtiler ve başa çıkma davranışları. *Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.*
 17. Tümkaya, S., Çam, S. ve Çavuşoğlu, İ., (2009). Tükenmişlik ölçeği kısa versiyonunun Türkçe'ye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt:18, Sayı:1, ss: 387-398.

18. Tümkaya, S. ve Çavuşoğlu, İ., (2010). Sınıf öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt:19, Sayı:2, ss: 468-481.
19. Ardiç, K. ve Polatçı, S., (2008). Tükenmişlik sendromu akademisyenler üzerinde bir uygulama. G.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt:10, Sayı: 2, ss: 69-96.
20. Cemaloğlu, N. ve Kayabaşı, Y., (2007). Öğretmenlerin tükenmişlik düzeyi ile sınıf yönetiminde kullandıkları disiplin modelleri arasındaki ilişki. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: 2, ss: 123-155.
21. Çalgan, Z., Yeğenoğlu, S. ve Aslan, D., (2009). Eczacılar da mesleki bir sağlık sorunu: tükenmişlik. Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi Sayı: 29, Sayı: 1, ss: 61-74.
22. Dericioğulları, A., Konak, Ş., Arslan, E. ve Öztürk, B., (2007). Öğretim elemanlarının tükenmişlik düzeyleri: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi örneği. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi Cilt:2, Sayı: 5, ss: 13-23.
23. Dolunay, A.B., (2002). Keçiören Lisesi genel liseler-teknik-ticaret-meslek liselerinde görevli öğretmenlerde tükenmişlik durumu araştırması. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Cilt:55, Sayı:1, ss:51-62.
24. Kaya, M., Üner, S., Karanfil, E., Uluyol, R., Yüksel, F., Yüksel, M., (2007). Birinci basamak sağlık çalışanlarının tükenmişlik durumları. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni Cilt:6, Sayı:5, ss: 357-363.
25. Günüşen, N. ve Üstün B., (2008). Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin tükenmişlik düzeyi ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi Cilt:11, Sayı:4, ss: 48-58.
26. Oğuzberk, M. ve Aydın, A., (2008). Ruh sağlığı çalışanlarında tükenmişlik. Klinik Psikiyatri Sayı:11, ss: 167-179.
27. Otacıoğlu, S.G ., (2008). Müzik öğretmenlerinde tükenmişlik sendromu ve etkileyen faktörler. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt:9, Sayı:15, ss: 103-116.
28. Taycan, O., Kutlu, L., Çimen, S. ve Aydın, N., (2006). Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerde depresyon ve tükenmişlik düzeyinin sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. Anatolian Journal of Psychiatry Sayı:7, ss:100-108.
29. Ünal, S, Karlıdağ, R. ve Yoloğlu, S., (2001). Hekimlerde tükenmişlik ve iş doyumunu düzeylerinin yaşam doyumunu düzeyleri ile ilişkisi. Klinik Psikiyatri Sayı:4, ss: 113-118.
30. Büyüköztürk, Ş., (2010). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. 12. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
31. Karasar, N., (1994). Araştırmalarda Rapor Hazırlama, 6. Basım, Ankara.
32. Pines, A.M., (2005). The burnout measure short version (BMS). International Journal of Stress Management, Cilt:12, Sayı: 1, ss: 78-88.

33. Dyrbye, L.N. and Thomas, M.R., Huntington, J.L., Lawson, K.L., Novotny, P.J., Sloan, J.A., and Shanafelt, T.D., (2006). Personal life events and medical student burnout: a multicenter study. *Academic Medicine* Cilt:81, Sayı: 4, ss: 374-384.
34. Baysal, A. (1995). Lise ve dengi okul öğretmenlerinde meslekte tükenmişliğe etki eden faktörler. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
35. Izgar, H., (2003). Okul yöneticilerinde tükenmişlik. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
36. Avşaroğlu, S. ve Deniz, M.E., Kahraman A., (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. (Online) Retrieved on 26 November 2010 at URL: http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Ali%20KAHRAMAN%20M.%20Engin%20DEN%4%B0Z%20Selahattin%20A%20C%205%20EARO%4%9ELU/115-130.pdf
37. Çavuşoğlu, İ., (2005). Endüstri meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri ile bazı kişisel değişkenler arasındaki ilişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
38. Weckwerth, A.C. and Flynn, D.M., (2006). Effect of sex on perceived support and burnout in university students. *College Student Journal*, Cilt: 40, Sayı:2, ss: 237-24
39. Cemaloğlu, N. ve Şahin, D., (2007). Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* Cilt:15, Sayı: 2, ss: 465-484.
40. Özcan, T., (2008). Pendik bölgesinde görev yapan öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
41. Friedman, I.A., (1991). High and low burnout schools: scholl culture aspects of teacher burnout. *The Journal of Educational Research*, Cilt:84, Sayı: 6, ss: 325-333.
42. Dolunay, A.B. ve Piyal, B., (2003). Öğretmenlerde bazı mesleki özellikler ve tükenmişlik. *Kriz Dergisi* Cilt:11, Sayı: 1, ss: 35-48.